

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

Aika 20.12.2017, klo 16:00 - 18:27

Paikka Tammerkoski-sali

Käsitellyt asiat

- § 90 Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus**
- § 91 Pöytäkirjan tarkastus**
- § 92 Ajankohtaiset asiat**
- § 93 Seudullisen joukkoliikennelautakunnan talousarvio v. 2018 sekä palvelu- ja vuosisuunnitelma**
- § 94 Joukkoliikenteen palvelutaso talvikaudella 2017-18 - Reittimuutokset keväällä 2018**
- § 95 Joukkoliikenteen palvelutaso kesäaikataulukaudella 2018**
- § 96 Joukkoliikennepalvelujen 1/2017 hankinta**
- § 97 Väinö Paunu Oy:n liikennöintisopimukset, reittiliikenneluvat, muutokset ym. v. 2017**
- § 98 Kilpailun avaaminen Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä - lausuntopyyntö**
- § 99 Tiedotusaineisto**

Saapuvilla olleet jäsenet

Jäntti Aleks, puheenjohtaja, §:t 90-93, poistui 17:23

Siik Kirsikka, heenjohtaja, §:t 94-99

Grönroos Arto

Halttunen-Riikonen Elina

Järvenpää Elina

Hjerppe Ilkka

Hovilainen Jarkko

Rainio Matti

Rajala Miia

Vahvelainen Saana

Haukka Terhi

Rautalin Tommi

Virtanen Kari, varajäsen

Muut saapuvilla olleet

Vehmaanperä Karoliina, sihteeri, pöytäkirjanpitäjä

Dündar-Järvinen Aila, kaupunginhallituksen edustaja

Periviita Mika, esittelijä, joukkoliikennejohtaja

Häyrynen Juha-Pekka, suunnittelupäällikkö

Tamminen Hanne, viestintäsuunnittelija

Poissa

Kaivonen Kirsi, jäsen

Selin Niina, jäsen

Allekirjoitukset

Jäntti Aleks
PuheenjohtajaKaroliina Vehmaanperä
Sihteeri

Pöytäkirjan tarkastus

Pöytäkirja on tarkastettu ja hyväksytty

Grönroos Arto

Halttunen-Riikonen Elina

muut allekirjoittajat

Siik Kirsikka, puheenjohtaja §:t 94-99

Pöytäkirjan nähtävänäolo

Nähtävänä 18.12.2017:
www.tampere.fi
28.12.2017

Karoliina Vehmaanperä

§ 90

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus oli

Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.

---

§ 91**Pöytäkirjan tarkastus****Päätös**

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus oli

Pöytäkirjantarkastajiksi valitaan Arto Grönroos ja Elina Halttunen-Riikonen (varalle Elina Järvenpää).

Perustelut

Pöytäkirjan tarkastus toimitetaan keskiviikkona 27.12.2017. Jos pöytäkirjantarkastajaksi esitettävä tietää olevansa estynyt silloin suorittamasta tarkastusta tai tietää joutuvansa poistumaan tästä kokouksesta ennen sen päättymistä, on siitä ilmoitettava.

---

§ 92

Ajankohtaiset asiat

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Mika Periviita, Joukkoliikennejohtaja

Päätösehdotus oli

Merkitään katsaus tiedoksi.

Perustelut

Joukkoliikennejohtaja Mika Periviidan katsaus ajankohtaisiin asioihin.

- Talviaikataulukauden 2018-19 liikenteen suunnittelu -
tilannekatsaus

---

§ 93**Seudullisen joukkoliikennelautakunnan talousarvio v. 2018 sekä palvelu- ja vuosisuunnitelma**

TRE:6165/02.02.01/2017

Valmistelija / lisätiedot:

Periviita Mika

Valmistelijan yhteystiedot Controller Marko Sivonen, puh. 040 741 6821 ,
etunimi.sukunimi@tampere.fi**Lisätietoja päätöksestä**Päätösvalmistelusihteeri Karoliina Vehmaanperä, puh. 040 142
4654, etunimi.sukunimi@tampere.fi**Päätös**

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Mika Periviita, Joukkoliikennejohtaja

Päätösehdotus oli Hyväksytään Tampereen kaupunkiseudun
joukkoliikennelautakunnan v. 2018 palvelu- ja vuosisuunnitelma.**Perustelut**Kaupunginvaltuusto hyväksyi vuoden 2018 talousarvion ja vuosien
2018 – 2021 taloussuunnitelman kokouksessaan 13.11.2017.
Palvelu- ja vuosisuunnitelmaesitys perustuu valtuuston
hyväksymässä talousarviossa osoitettuihin lautakuntatasolla
sitoviin määrärahoihin ja tuloarvioihin.

Koko kaupungin taloustilanne edellyttää talouden
tasapainottamistoimenpiteiden jatkamista. Kaupunkiympäristön
palvelualueen talouden tasapainottamistoimenpiteitä
valmistellaan osana koko kaupungin talousohjelmaa. Tavoitteena
on, että koko kaupungin talousohjelma olisi kaupunginhallituksen
ja -valtuuston käsittelyssä huhtikuussa 2018.

Lautakunnan palvelu- ja vuosisuunnitelma on osa kaupungin
strategista johtamisjärjestelmää. Se on väline Tampereen
strategian toteuttamiseen ja lautakunnan alaisen toiminnan
johtamiseen.

Palvelu- ja vuosisuunnitelma koostuu kahdesta osasta:
palvelusuunnitelmasta ja vuosisuunnitelmasta.
Palvelusuunnitelmaan kootaan toiminnan pitkän
aikavälin strategiset tavoitteet sekä hankinnan linjaukset.
Vuosisuunnitelmassa pitkän aikavälin tavoitteet sekä
talousarvion vuosittaiset toiminnan tavoitteet tarkennetaan
toimenpiteiksi. Vuosisuunnitelmassa myös tarkennetaan
lautakunnan talousarviota sekä esitetään hankintasuunnitelma
ja palvelualueen riskiprofiili. Lisäksi vuosisuunnitelma sisältää

---

kuvauksen palveluryhmien ja/tai -yksiköiden toiminnan painopisteistä, henkilötyövuosista ja palvelutuotannosta.

Kaupunkiympäristön palvelualue aloitti toimintansa uudella organisaatiolla 1.1.2017. Poliittisten toimielinten osalta uusi organisaatio astui voimaan kesäkuussa 2017, jolloin palvelualueen toimielimiä ovat yhdyskuntalautakunta ja sen ympäristö- ja rakennusjaosto sekä alueellinen ympäristöterveydenhuollon jaosto, seudullinen joukkoliikennelautakunta sekä alueellinen jätehuoltolautakunta.

Joukkoliikennelautakunnan toimivalta palvelu- ja vuosisuunnitelman hyväksymisessä perustuu Tampereen kaupungin lautakuntien johtosäännön 4 §:ään, jonka mukaan lautakuntien tehtävänä on hyväksyä omalta osaltaan palvelu- ja vuosisuunnitelma ja valvoa sen toteuttamista.

Talousarviossa sitoviksi määriteltyjen vuositavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden muutoksista päättää kaupunginvaltuusto. Palvelu- ja vuosisuunnitelman hyväksyvä toimielin voi päättää tarkemmasta sitovuudesta toimielimeen nähden.

Vuoden 2018 talousarviossa on kaupunginvaltuustoon nähden sitovaa lautakunnan toimintakate.

Joukkoliikennelautakunta vastaa osaltaan kaupunkiympäristön palvelualueen joukkoliikenteen palveluryhmän toimintatuloista ja -menoista sekä investoinneista. Joukkoliikennelautakunnan toimintatulot ovat 49,189 milj. euroa, toimintamenot -63,757 milj. euroa ja toimintakate -14,568 milj. euroa. Talousarvion ja vuosisuunnitelman toimintakatteen välillä ei ole eroa.

Joukkoliikennelautakunnan nettoinvestointien esitys vuonna 2018 on -1,200 milj. euroa. Nettoinvestointien esitys sisältää joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmän uusimisesta aiheutuvan vuodelle 2018 kohdistuvan menon (hankkeen kokonaistarve n. -4,0 milj. euroa ajoittuu useammalle vuodelle).

Joukkoliikennekuntalautakunnan käyttötalouden vuosisuunnitelmaesityksessä on lisätty tuloja matkustajamäärän kasvun vaikutuksesta lipputuloihin, taksojen korotuksiin ja tukien kasvuun yhteensä 2,4 milj. euroa. Indeksien kasvuun on varattu menoja 1,3 milj. euroa, raitotiettyömaan hidastamisen kompensointiin 0,9 milj. euroa ja kaupunkialueen kasvuun sekä runkolinjojen tasonnostoon 0,6 milj. euroa. Sopijakuntien maksuosuudet lisääntyvät 0,7 milj. euroa, mikä vastaavasti kasvattaa joukkoliikenteen nettomenoja Tampereen ulkopuolella. Joukkoliikenteen toimintakate kasvaa - 1,1 milj. euroa vuoden 2017 vuosisuunnitelmasta.

Palvelu- ja vuosisuunnitelmien vuosisuunnitelmaosassa pitkän aikavälin tavoitteet sekä talousarvion vuosittaiset toiminnan tavoitteet tarkennetaan toimenpiteiksi. Vuonna 2018 joukkoliikenteessä suunnitellaan keskustorin kehittämiseen

---

liittyen ydinkeskustan vuoden 2021 joukkoliikenneterminaalit, toteutetaan Linjasto 2021 -hanke, uusitaan joukkoliikenteen lippu- ja maksu- sekä infojärjestelmä sekä varmistetaan runkolinjojen kapasiteetti.

Toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan lautakunnalle kolmannesvuosittain (tilanteet: 4/18, 8/18 ja 12/18). Kaupunginhallitukselle raportoidaan taloudesta alustavan aikataulun mukaan huhtikuusta alkaen viisi kertaa vuodessa.

Tiedoksi

Marko Sivonen

Liitteet

1 palvelu- ja vuosisuunnitelma 2018_yhdyskunta- ja joukkoliikennelautakunta_valmis_jolila12.12.17.pdf

2 Hankintasuunnitelma 2018 - 2019_valmis.pdf

§ 94

Joukkoliikenteen palvelutaso talvikaudella 2017-18 - Reittimuutokset keväällä 2018

TRE:2176/08.01.01/2017

Valmistelija / lisätiedot:
Häyrynen Juha-Pekka

Valmistelijan yhteystiedot

Suunnittelupäällikkö Juha-Pekka Häyrynen, puh. 050 552 6124,
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Päätösvalmistelusiheetri Karoliina Vehmäänperä, puh. 040 142
4654, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Mika Periviita, Joukkoliikennejohtaja

Päätösehdotus oli

Muutetaan joukkoliikenteen linjareittejä rakentamiskauden alkaessa keväällä 2018 kuten esittelytekstissä sekä liitteenä olevassa linjakohtaisessa reittilistauksessa on kuvattu.

Kokouskäsitely

Puheenjohtaja Aleks Jännti poistui kokouksesta asian käsittelyn aikana. Kirsikka Siik toimi tästä eteenpäin puheenjohtajana.

Perustelut

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta (Jolila) on kokouksissaan 29.3.2017, § 28 ja 26.4.2017, § 39, päättänyt joukkoliikenteen palvelutasosta, eli linjareiteistä ja vuoromääristä talviaikataulukaudelle 2017-18. Raitiotien rakentaminen etenee alkukevästä 2018 Tampereen keskustassa Hämeenkadulla sekä Hervannassa Insinöörinkadulla uusiin kortteleihin aiheuttaen tarpeen muuttaa tietyiltä osin edellä mainituissa Jolilan päätöksissä vahvistettuja linjareittejä.

Keväällä 2018 raitiotietä ryhdytään rakentamaan Hämeenkadun itäpäässä Rautatienkadun ja Aleksanterinkadun väliselle osuudelle. Työmaa-alue sijaitsee kadun keskellä. Työmaa-alueen molemmin puolin kulkevat yksisuuntaiset bussikaistat ja kadun molemmilla laidoilla on noin 3 m leveät jalkakäytävät. Järjestelyn myötä rautatieasemaa palvelevat bussipysäkit on sijoitettava Hämeenkadun molemmin puolin Tuomiokirkonkadun kohdalle, jolloin bussia odottaville matkustajille on riittävästi tilaa. Pysäkeille mahtuu kaksi bussia kerrallaan. Toinen bussi ei voi työmaan kohdalla ohittaa pysäkille pysähtynyttä bussia. Tämä hidastaa bussiliikennettä Hämeenkadulla jonkin verran. Hämeenkadun itäpäähän bussiliikenteen ruuhkautumisen vähentämiseksi ehdotetaan linjoille 2 ja 6 reittimuutosta niin, että ne kulkisivat

Hämeenkadun sijaan Hatanpään valtatie ja Vuolteenkadun kautta Kalevantielle, mistä edelleen nykyiselle reitilleen. Muutos vähentäisi Hämeenkadun itäpäätä 11 bussivuoroa tunnissa ruuhka-aikaan ja parantaisi myös Itsenäisyydenkadun, Yliopistonkadun ja Tammelan puistokadun risteuksen toimivuutta kääntyvien bussien määrän vähentyessä. Esitettävän järjestelyn lisäksi on selvitetty myös mahdollisuuksia liikennöidä busseilla Hämeenkadun sijaan Kyttälänkatua, Verkatehtaankatua tai Suvantokatua pitkin. Keskustan eri toiminnoille vähiten haittoja aiheuttavaksi on todettu järjestely, jossa bussit kulkevat molempiin suuntiin Hämeenkatua pitkin Rautatienkadun ja Keskustorin välillä.

Hämeenkadun länsipäässä raitiotietä ryhdytään rakentamaan Keskustorin ja Näsilinnankadun välisiin kortteleihin. Hämeenkadun länsipäässä ei voida käyttää samanlaista työnaikaista liikennejärjestelyä kuin kadun itäpäässä, koska Keskustorin alueella busseilla pitää olla käytettävissä ajantasauspysäkit. Ajantasauspysäkki tarvitaan sekä aikataulutäsmällisyyden parantamiseksi että kuljettajanvaihtoja varten. Bussit odottavat ajantasauspysäkillä tilanteesta riippuen noin 0-4 minuuttia. Takaa tulevien bussien täytyy pystyä ohittamaan pysäkillä seisova bussi. Jotta ajantasauspysäkit saadaan mahtumaan Keskustorin lähelle, täytyy Hämeenkadun liikenne Hämeenpuiston ja Keskustorin välillä rajoittaa yksisuuntaiseksi. Toisen suunnan bussiliikenteelle on tutkittu mahdollisina reitteinä Hallituskatua, Kauppakatua ja Puutarhakatua. Näistä keskustan eri toiminnoille vähiten haittoja aiheuttavaksi on todettu järjestely, jossa bussit kulkevat itään päin Hämeenkatua pitkin ja länteen Keskustorin, Aleksis Kiven kadun, Puutarhakadun ja Hämeenpuiston kautta Pirkankadulle. Hämeenkadulla Keskustorin ja Kuninkaankadun välillä sijaitsevat länteen ajavan bussiliikenteen pysäkit sijoitettaisiin Aleksis Kiven kadulle Kauppakadun ja Puutarhakadun välille. Reittimuutos koskisi kaikkia linjoja, joiden reitti kulkee Hämeenkatua länteen Keskustorin ja Hämeenpuiston välillä.

Hervannassa Insinöörinkadulla raitiotierakentaminen alkaa keväällä 2018 Lindforsinkadun ja Teekkarinkadun välisellä osuudella. Työn aikana bussiliikenne kyseisellä Insinöörinkadun osuudella ei ole mahdollista. Linjojen 3, 5 ja 32 reitit kulkevat Insinöörinkatua. Reittejä on muutettava niin, että linja 3 ajaa keskustan suuntaan reittiä ...Teekkarinkatu - Hervannan valtavylä - Opiskeijankatu - Insinöörinkatu - Hervannan valtavylä... ja Etelä-Hervannan suuntaan ...Hervannan valtavylä - Teekkarinkatu... Linjan 5 reitti kulkisi TAYS:n suuntaan ...Arkkitehdinkatu - Hervannan valtavylä - Opiskelijankatu - Insinöörinkatu - Hervannan valtavylä... ja Vuoreksen suuntaan ...Hervannan valtavylä - Arkkitehdinkatu... Linjan 32 reitti kulkisi molempiin suuntiin ...Hermiankatu - Hervannan valtavylä - Opiskelijankatu - Insinöörinkatu - Lindforsinkatu...

Edellä kuvattujen reittimuutosten tarkka ajankohta määräytyy rakentamiskauden alkamisen mukaan, riippuen mm. sääolosuhteista. Reittimuutoksilla ei ole vaikutusta linjoilla ajettavien vuorojen määrään, eikä liikennöintiaikoihin. Joidenkin vuorojen aikatauluja saatetaan joutua muuttamaan reittimuutosten vuoksi.

Esitettävät reittimuutokset on merkitty linjoittain keltaisella korostusvärillä liitteenä olevaan talviaikataulukauden 2017-18 palvelutasosuunnitelman reittikuvausosioon.

Tiedoksi

Pekka Pirhonen/TKL, Kari Keinonen/Länsilinjat Oy, Pertti Johansson/Pirkanmaan Tilausliikenne Oy, Olli Kattilakoski/Satakunnan Liikenne Oy, Jarmo Paunu/Väinö Paunu Oy, Tuomas Kähkönen/Kangasalan kunta, Timo Nevala/Lempäälän kunta, Ville Lipasti/Nokian kaupunki, Minna Lehti/Oriveden kaupunki, Mikko Keränen/Pirkkalan kunta, Minna Hutko/Vesilahden kunta, Kirsi Riihioja/Ylöjärven kaupunki

Liitteet

1 Jolila 2017-12-20 Liite talviliikenne 2017-18 reittimuutokset, kevät2018.pdf

2 Jolila_2017-12-20_liite_Hämeenkatu_bussireitit_2018.pdf

---

§ 95

Joukkoliikenteen palvelutaso kesäaikataulukaudella 2018

TRE:8992/08.01.01/2017

Valmistelija / lisätiedot:
Häyrynen Juha-Pekka

Valmistelijan yhteystiedot

Suunnittelupäällikkö Juha-Pekka Häyrynen, puh. 050 552 6124,
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Päätösvalmistelusihteeri Karoliina Vehmaanperä, puh 040 142
4654, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Mika Periviita, Joukkoliikennejohtaja

Päätösehdotus oli

Hyväksytään liitteenä oleva Tampereen kaupunkiseudun
joukkoliikenteen palvelutasosuunnitelma noudatettavaksi ajalla
4.6.-8.8.2018.

Perustelut

Joukkoliikenteen palveluryhmä on laatinut liitteenä olevan
palvelutasosuunnitelman kesäaikataulukaudelle 2018.
Suunnitelman mukainen liikenne on joukkoliikenteen vuoden
2018 talousarvion mukainen. Linjareitit, palvelutarjonta ja
muutokset perusteluineen kesään 2017 verrattuna on kuvattu
liitteessä.

Tiedoksi

Juha-Pekka Häyrynen

Liitteet

1 20171220_liite_Kesäliikenne_2018_suunnitelma_v11

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta, § 96, 20.12.2017
Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta, § 68, 30.08.2017

§ 96

Joukkoliikennepalvelujen 1/2017 hankinta

TRE:6045/02.07.01/2017

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta, 20.12.2017, § 96

Valmistelija / lisätiedot:
Häyrynen Juha-Pekka

Valmistelijan yhteystiedot

Suunnittelupäällikkö Juha-Pekka Häyrynen, puh. 050
552 6124, etunimi.sukunimi@tampere.fi ja Tuomi
Logistiikka Oy/hankinta-asiantuntija Essi Rae, puh. 040 171
5257, etunimi.sukunimi@tuomilogistiikka.fi

Lisätietoja päätöksestä

Päätösvalmistelusihiteeri Karoliina Vehmaanperä, puh 040 142
4654, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Mika Periviita, Joukkoliikennejohtaja

Päätösehdotus oli

Sopimus joukkoliikennepalvelujen 1/2017 hankinnasta kohteen
44 ja kohteen 45 osalta tehdään Pirkanmaan Tilausliikenne Oy:n
(1880452-5) kanssa.

Sopimukset laaditaan hankintapäätöksen saatua lainvoiman.

Kohteen 44 liikennöinti aloitetaan 9.8.2018 ja 3.6.2019 ja
varsinainen sopimuskausi kestää elokuuhun 2023. Kohteen 44
sopimusta on mahdollista jatkaa 1+1+1 vuoden optiokausilla.

Kohteen 45 sopimuskausi kestää elokuuhun 2021 asti.
Palveluntuotanto tulee käynnistää 9.8.2018. Kohteen 45 osalta
sopimusta on mahdollista jatkaa yhden vuoden optiokaudella.

Hankinnan arvonlisäveroton arvo varsinaisen sopimuskauden
aikana on sitoumuksetta kohteen 44 osalta noin 50 981 000,00
euroa ja kohteen 45 osalta noin 5 904 000,00 euroa.

Hinnat ovat arvonlisäverottomia ja niihin lisätään voimassaoleva
arvonlisävero.

Mahdollisista optiokausien ja optioiden käyttöönotosta tehdään
erillinen päätös.

Hankintapäätös on Tampereen kaupunkia sitova vasta, kun
hankintasopimukset on allekirjoitettu.

Perustelut

Tuomi Logistiikka Oy pyysi Tampereen kaupungin Joukkoliikenteen toimeksiannosta tarjouksia joukkoliikennepalvelujen 1/2017 hankinnasta. Hankinta jaettiin kolmeen osa-alueeseen seuraavasti:

Osa-alue 1: Kohde 44

Kohde 44 sisältää linjojen 9 (Annala-Keskustori), 17 (Vehmainen-Keskustori-Kalkku) ja 20 (Hikivuori-Keskustori-Lamminpää) liikennöinnin.

Osa-alue 2: Kohde 45

Kohde 45 sisältää linjan 25 (Janka-Keskustori-Tahmela) liikennöinnin.

Osa-alue 3: Yhteistarjous

Kohteiden 44 ja 45 liikennöinnin yhteistarjous yllä kuvatun mukaisesti.

Molempiin kohteisiin (kohteet 44 ja 45) valitaan yksi palveluntuottaja.

Kohteen 44 sopimuskausi alkaa kilpailutuksen saatua lainvoiman ja kestää elokuuhun 2023 asti. Kohteen 44 liikennöinti nyt kilpailutettavana palveluntuotantona aloitetaan kahdessa vaiheessa nykyisten sopimusten päätyttyä. Palveluntuotanto tulee käynnistää välittömästi aiemman sopimuksen päätyttyä 9.8.2018. Tällöin linjan 9 liikennöinti aloitetaan täysimääräisenä ja linjojen 17 ja 20 suhteen osittain. Linjojen 17 ja 20 liikennöinti aloitetaan täysimääräisenä 3.6.2019. Hankinta kattaa ko. linjojen liikennöinnin elokuuhun 2023 asti. Kohteen 44 sopimusta on mahdollista jatkaa varsinaisen sopimuskauden jälkeen 1+1+1 vuoden optiokausilla.

Kohteen 45 sopimuskausi alkaa kilpailutuksen saatua lainvoiman ja kestää elokuuhun 2021 asti. Palveluntuotanto tulee käynnistää välittömästi aiemman sopimuksen päätyttyä 9.8.2018. Kohteeseen 45 sisältyy optio sopimuskauden jatkamisesta yhden vuoden optiokaudella.

Optiokaudella tarkoitetaan mahdollisuutta sopimuksen jatkamiseen alkuperäisin ehdoin. Optiokauden käytöstä päättää tilaaja ja ilmoittaa sen käytöstä palveluntuottajalle viimeistään kuusi (6) kuukautta ennen sopimuskauden päättymistä.

Hankintaan sisältyy lisäksi molempia kohteita koskien optio, jossa tarjoaja sitoutuu mahdollisiin tilaajan tekemiin suoritetason muutoksiin. Tilaaja voi lisätä kohteen vuosittaista suoritetasoa linjatuntien, linjakilometrien ja autopäivien osalta enintään 35 % tarjouspyynnön liitteinä olleiden suorituslaskelmien vuotuisesta tasosta. Suuremmista muutoksista neuvotellaan erikseen valittavan palveluntuottajan kanssa. Suoritetasoa voidaan

---

nostaa enintään 35 % sopimuskauden aikana. Tarjoamalla ko. optiota tarjoaja sitoutuu samalla siihen, että palveluntuottajan on lisättävä vakituinen lisäauto eli toteutettava uusi autokierto tilaajan vaatimuksesta sopimuksenmukaisella korvaustasolla kuuden kuukauden varoitusajalla.

Kohteiden reittejä voidaan muuttaa vapaasti sopimuskauden aikana tilaajan toimesta. Jos linjareittejä muutetaan sopimuskauden aikana, lasketaan siirto-ajokilometrien muutos aina tarjouksessa tai myöhemmin sopimuksessa ilmoitetulta varikolta alkaen.

Hankintamenettely oli avoin. Kyseessä on EU-kynnysarvon ylittävä hankinta. Hankinnasta ilmoitettiin HILMA-palvelussa ja tarjouspyyntö oli saatavilla internetissä Tarjouspalvelu.fi -toimittajaportalissa. Hankintailmoitus lähetettiin julkaistavaksi 7.11.2017.

Tarjouksia jätettiin määräaikaan, 8.12.2017 klo 10:00 mennessä, seuraavasti:

Osa-alue 1, Kohde 44: Länsilinjat Oy (0944671-1), Väinö Paunu Oy (0722567-5), Pirkanmaan Tilausliikenne Oy (1880452-5) ja Turun Linja-autoilijain Osakeyhtiö (0142120-2)

Osa-alue 2, Kohde 45: Länsilinjat Oy (0944671-1), Väinö Paunu Oy (0722567-5), Pirkanmaan Tilausliikenne Oy (1880452-5) ja Satakunnan Liikenne Oy (0137182-3)

Osa-alue 3, em. kohteiden yhteistarjous: Länsilinjat Oy (0944671-1), Väinö Paunu Oy (0722567-5) ja Pirkanmaan Tilausliikenne Oy (1880452-5)

Tarjousten tarjouspyynnön mukaisuuden arviointi: Hankintalain 74 §:n mukaisesti tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomat tarjoukset on suljettava tarjouskilpailusta. Kaikki tarjoukset vastasivat tarjouspyynnön vaatimuksia.

Tarjousten vertailu: Kohteiden 44 ja 45 palveluntuottajaksi valitaan yhteistarjouksen (osa-alue 3) tarjoaja tai erillistarjousten (osa-alueet 1 ja 2) tarjoajat riippuen kumpi vaihtoehto oli tilaajalle kokonaistaloudellisesti edullisempi. Kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena käytetään kaikissa osa-alueissa parasta hinta-laatusuhdetta (hinta 91 % ja laatu 9 %).

Jotta erillistarjouksia ja yhteistarjousta voitiin vertailla, kartoitettiin ensin kokonaistaloudellisesti edullisimmat erillistarjoukset.

Osa-alueissa 1 ja 2 vertailu tehtiin osa-alueittain. Molemmissa osa-alueissa kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailupisteet muodostuivat seuraavasti:

Hinta, maksimipisteet 91 pistettä/osa-alue

Hinnan pisteytys perustui vertailtavaan kohteen vuotuisen liikennöintikustannukseen. Edullisimman vuotuisen liikennöintikustannuksen antanut tarjous sai osa-aluekohtaiseen vertailuun hinnan maksimipisteet. Muiden osa-alueen tarjousten hinnat suhteutettiin tähän hintaan kaavalla: pienin osa-alueessa annettu vuotuinen liikennöintikustannus / pisteytettävän tarjouksen vuotuinen liikennöintikustannus * hinnan maksimipisteet

Laatu, maksimipisteet 9 pistettä/osa-alue

Laadunarviointi tehtiin molemmissa osa-alueissa Kalustoluettelo-liitteillä ilmoitettuihin linja-autokaluston tietoihin perustuen.

Kohteeseen tarjotuille autoille myönnettiin pisteitä seuraavasti;

- Autotyyppikohtaisten vaatimusten ylittävät istumapaikat; 0,50 pistettä/lisäpaikka (enintään 2,50 pistettä)

- Sähköovet; "Ei" 0,00 pistettä, "Kyllä" 1,00 piste

- Esteettömät istumapaikat auton matalalattiaosassa (istuimet eivät saa olla podesterin päällä); 0,25 pistettä/istumapaikka (enintään 2,50 pistettä)

- Auton käyttöönottovuosi (enintään 3,00 pistettä) seuraavasti;

- 2003-2010: 0,00 pistettä
- 2011: 0,50 pistettä
- 2012: 1,00 pistettä
- 2013: 1,50 pistettä
- 2014: 2,00 pistettä
- 2015: 2,25 pistettä
- 2016: 2,50 pistettä
- 2017: 2,75 pistettä
- 2018: 3,00 pistettä

Yksittäinen auto saattoi saada enintään 9,0 pistettä. Vara-autoja ei huomioitu pisteytyksessä. Vertailuun saatavien laatupisteiden myöntäminen perustui kohdekohtaiseen autojen pisteiden keskiarvoon.

Kohteessa 44 tarjouksen autojen pisteiden keskiarvo muodostettiin laskemalla talvikaudella liikenteessä käytettävän kahdenkymmenenkuuden (26) auton pisteiden keskiarvo ja kohteessa 45 tarjouksen autojen pisteiden keskiarvo muodostettiin laskemalla talvikaudella liikenteessä käytettävän kuuden (6) auton pisteiden keskiarvo. Pisteiden keskiarvo oli suoraan tarjoukselle myönnettävä laatupistemäärä.

Tarjouksen osa-alueessa 1 ja 2 vertailuun saamat kokonaisvertailupisteet muodostettiin laskemalla yhteen tarjouksen osa-alueessa saamat hinta- ja laatupisteet. Osa-alueessa 1 Länsilinjat Oy sai 99,282 kokonaisvertailupistettä, Väinö Paunu Oy 93,308 kokonaisvertailupistettä, Pirkanmaan Tilausliikenne Oy 100,000 kokonaisvertailupistettä ja Turun Linja-

autoilijain Osakeyhtiö 94,021 kokonaisvertailupistettä. Osa-alueessa 2 Länsilinjat Oy sai 99,693 kokonaisvertailupistettä, Väinö Paunu Oy 89,541 kokonaisvertailupistettä, Pirkanmaan Tilausliikenne Oy 100,000 kokonaisvertailupistettä ja Satakunnan Liikenne Oy 81,436 kokonaisvertailupistettä.

Osa-alueissa 1 ja 2 parhaimmat kokonaisvertailupisteet saaneet tarjoukset huomioitiin osa-alueen 3 vertailussa. Parhaimmat pisteet molemmissa osa-alueissa sai Pirkanmaan Tilausliikenne Oy. Ko. tarjoukset huomioitiin syöttämällä niiden tiedot vertailuvaiheessa tilaajan toimesta osa-alueen 3 vertailuun kuten ne olisi tehty yhteistarjouksena.

Osa-alueen 3 vertailu tehtiin seuraavasti:

Hinta, maksimipisteet 91 pistettä jaettuna seuraavasti;

Kohde 44 vuotuinen liikennöintikustannus, maksimipisteet 81,9 pistettä

Kohde 45 vuotuinen liikennöintikustannus, maksimipisteet 9,1 pistettä

Osa-alueessa 3 hinnanvertailu tehtiin kohteittain perustuen vertailtaviin kohteiden vuotuisiin liikennöintikustannuksiin. Edullisimman osa-alueessa 3 kohteen 44 vuotuisen liikennöintikustannuksen antanut tarjous sai vertailuun kohteen hinnan maksimipisteet (81,9 pistettä). Muiden tarjousten hinnat suhteutettiin tähän hintaan kaavalla: pienin osa-alueessa 3 annettu kohteen 44 vuotuinen liikennöintikustannus / pisteytettävän tarjouksen osa-alueen 3 kohteen 44 vuotuinen liikennöintikustannus * osa-alueen 3 kohteen 44 hinnan maksimipisteet.

Edullisimman osa-alueessa 3 kohteen 45 vuotuisen liikennöintikustannuksen antanut tarjous sai vertailuun kohteen hinnan maksimipisteet (9,1 pistettä). Muiden tarjousten hinnat suhteutettiin tähän hintaan kaavalla: pienin osa-alueessa 3 annettu kohteen 45 vuotuinen liikennöintikustannus / pisteytettävän tarjouksen osa-alueen 3 kohteen 45 vuotuinen liikennöintikustannus * osa-alueen 3 kohteen 45 hinnan maksimipisteet.

Osa-alueessa 3 laadunvertailu tehtiin perustuen kohteisiin tarjottujen autojen pisteiden keskiarvoon. Laadunarviointi tehtiin kalustoluettelo-liitteiden tietoihin perustuen.

Kohteittain tehtävä pisteytys tehtiin myöntämällä tarjotulle autolle pisteitä seuraavasti;

- Autotyypikohtaisten vaatimusten ylittävät istumapaikat; 0,50 pistettä/lisäpaikka (enintään 2,50 pistettä)

- Sähköovet; "Ei" 0,00 pistettä, "Kyllä" 1,00 piste

- Esteettömät istumapaikat auton matalalattiaosassa (istuimet eivät saa olla podesterin päällä); 0,25 pistettä/istumapaikka (enintään 2,50 pistettä)

- Auton käyttöönottovuosi (enintään 3,00 pistettä) seuraavasti:

- 2003-2010: 0,00 pistettä

- 2011: 0,50 pistettä

- 2012: 1,00 pistettä
- 2013: 1,50 pistettä
- 2014: 2,00 pistettä
- 2015: 2,25 pistettä
- 2016: 2,50 pistettä
- 2017: 2,75 pistettä
- 2018: 3,00 pistettä

Yksittäinen auto saattoi saada enintään 9,0 pistettä. Vara-autoja ei huomioitu pisteytyksessä. Vertailuun saatavien laatupisteiden myöntäminen perustui kohteen 44 ja 45 autojen pisteiden kokonaiskeskiarvoon.

Osa-alueessa 3 kohteessa 44 tarjouksen autojen pisteiden keskiarvo muodostettiin laskemalla talvikaudella liikenteessä käytettävän kahdenkymmenenkuuden (26) auton pisteiden keskiarvo ja kohteessa 45 tarjouksen autojen pisteiden keskiarvo muodostettiin laskemalla talvikaudella liikenteessä käytettävän kuuden (6) auton pisteiden keskiarvo.

Osa-alueen 3 vertailussa huomioitiin kohteiden 44 ja 45 autojen pisteiden keskiarvojen kokonaiskeskiarvo. Kokonaiskeskiarvo muodostettiin laskemalla yhteen kohteen 44 painotettu autojen pisteiden keskiarvo ja kohteen 45 painotettu autojen pisteiden keskiarvo. Kokonaiskeskiarvossa kohteen 44 autojen pisteiden keskiarvo vaikutti 90 % ja kohteen 45 autojen pisteiden keskiarvo 10 %. Pisteiden kokonaiskeskiarvo oli suoraan tarjoukselle osa-alueessa 3 myönnettävä laatupistemäärä.

Tarjouksen osa-alueessa 3 vertailuun saamat kokonaisvertailupisteet muodostettiin laskemalla yhteen tarjouksen osa-alueesta 3 saamat hinta- ja laatupisteet. Jos parhaimmat kokonaisvertailupisteet osa-alueessa 3 saanut tarjous olisi yhteistarjous, valittaisiin molempiin kohteisiin sama palveluntuottaja. Mikäli parhaimmat kokonaisvertailupisteet saanut tarjous olisi erillistarjouksista muodostettu kokonaisuus, valittaisiin kohteeseen 44 palveluntuottajaksi osa-alueessa 1 parhaimmat kokonaisvertailupisteet saanut tarjous ja kohteeseen 45 osa-alueessa 2 parhaimmat kokonaisvertailupisteet saanut tarjous.

Osa-alueessa 3 Länsilinjat Oy sai 99,639 kokonaisvertailupistettä, Väinö Paunu Oy 92,940 kokonaisvertailupistettä, Pirkanmaan Tilausliikenne Oy yhteistarjouksellaan 100,000 kokonaisvertailupistettä ja osa-alueista 1 ja 2 voittaneista erillistarjouksista tilaajan vertailuvaiheessa muodostama

Pirkanmaan Tilausliikenne Oy:n tarjouskokonaisuus 100,000 kokonaisvertailupistettä. Vertailua on kuvattu tarkemmin päätöksen liitteessä 1 Vertailutaulukko. Edellä mainitun perusteella esitetään että Pirkanmaan Tilausliikenne Oy (1880452-5) valitaan palveluntuottajaksi sekä kohteeseen 44 että kohteeseen 45.

Tarjoajien soveltuvuuden arviointi: Hankintalain 80 §:n mukaan hankintayksikön on suljettava ehdokas tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokasta rasittaa jokin hankintalain 80 §:ssä luetelluista pakollisista poissulkemisperusteista. Hankintalain 81 §:n mukaan hankintayksikkö voi sulkea tarjouskilpailun ulkopuolelle ehdokkaan, jota rasittaa jokin hankintalain 81 §:ssä luetelluista harkinnanvaraisista poissulkuperusteista. Hankintalain 83 §:n mukaan ehdokkaat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta.

Tarjouskilpailun perusteella valittavan tarjoajan soveltuvuus on arvioitu ennen hankintapäätöstä. Valittava tarjoaja täytti tarjouspyynnössä tarjoajan soveltuvuudelle asetetut vaatimukset.

Pirkanmaan Tilausliikenne Oy:n (1880452-5) tilaajavastuulain (1233/2006) 5 §:ssä mainitut selvitykset ja todistukset on tarkistettu tilaajavastuu.fi -raportista.

Hankinnan arvonlisäveroton arvo varsinaisen sopimuskauden aikana on sitoumuksetta kohteen 44 osalta noin 50 981 000,00 euroa ja kohteen 45 osalta noin 5 904 000,00 euroa. Mahdollisista optiokausien ja optioiden käyttöönotosta tehdään erillinen päätös.

Päätösesitys perusteluineen tulee julkiseksi vasta päätöksenteon jälkeen ja asiakirjat ovat liikesalaisuuksia lukuun ottamatta julkisia sopimuksen tekemisen jälkeen sekä asianosaisjulkisia hankintapäätöksen jälkeen (laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999). Asiakirjoja säilytetään Tuomi Logistiikka Oy:n sähköisessä arkistossa. Tarvittaessa asiakirjoja voi tiedustella Tuomi Logistiikka Oy:stä.

Hankinnan valmistelijoina toimivat suunnittelupäällikkö Juha-Pekka Häyrynen, joukkoliikenneinsinööri Riikka Salkonen ja joukkoliikennelogistikko Satu-Anneli Marjeta.

Sopimus voidaan tehdä aikaisintaan 14 päivän kuluttua hankintapäätöksen tiedoksisaannista edellytyksellä, että hankintapäätös on saanut lainvoiman.

Tiedoksi

Tarjoajat, sitar, Juha-Pekka Häyrynen, Riikka Salkonen, Satu-Anneli Marjeta, Tuomi Logistiikka/ Antti Sinervo, Tuomi Logistiikka/ Mika Ojanen, Tuomi Logistiikka/ Essi Rae

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta, 30.08.2017, § 68

Valmistelijat / lisätiedot:
Häyrynen Juha-Pekka

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Mika Periviita, Joukkoliikennejohtaja

Päätösehdotus oli

Järjestetään avoin tarjouskilpailu bruttokustannusperiaattella joukkoliikenteen linjojen 9 Annala - Keskustori, 17 Vehmainen - Keskustori - Kalkku, 20 Hikivuori - Keskustori - Lamminpää ja 25 Janka - Keskustori - Tahmela liikennöinnistä. Linjat jaetaan kilpailutuksessa kahteen kohteeseen kohdenumeroiltaan 44 ja 45. Kilpailutuskohteeseen 44 kuuluu linjojen 9, 17 ja 20 liikennöinti elokuuhun 2024 asti. Kohteen 44 liikennöinti aloitetaan kahdessa vaiheessa, elokuussa 2018 ja kesäkuussa 2019. Kilpailutuskohteeseen 45 kuuluu linjan 25 liikennöinti elokuusta 2018 elokuuhun 2021 asti. Kohteeseen 44 sisällytetään optiona mahdollisuus jatkaa sopimusta 1+1+1 vuodella. Kohteeseen 45 ei sisällytetä optiota sopimuskauden jatkamisesta. Tarjouskilpailun kohteessa 44 edellytetään vähintään 50 % kalustosta täyttävän Euro 6-päästövaatimukset ja loput Euro 5 -päästövaatimukset. Kohteessa 45 edellytetään koko kaluston täyttävän vähintään Euro 5-päästövaatimukset.

Perustelut

Tampereen seudun joukkoliikenteen linjojen 9 ja 25 liikennöintisopimukset päättyvät elokuussa 2018. Linjojen liikennöintitarve kuitenkin jatkuu. Linjan 9 nykyiseen liikennöintisopimukseen sisältyy myös linjojen 17 ja 20 liikennöinti. Linjojen 17 ja 20 osalta liikennöintisopimus päättyy touko-kesäkuun vaihteessa 2019.

Tampereen sisäinen joukkoliikennelinjasto muuttunee vuonna 2021 huomattavasti raitiotieliikenteen alkaessa. Muutokset koskevat todennäköisesti eniten linjoja, jotka kulkevat ydinkeskustan ulkopuolella pitkiä matkoja rakenteilla olevaa raitiotiereittiä pitkin. Linjat 17 ja 25 kuuluvat todennäköisesti muuttuviin linjoihin Sammonkadun reittiosuutensa vuoksi ja linja 20 Hervannan valtavyälän reittiosuutensa vuoksi.

Bussiliikenteen linjastosuunnittelu vuodelle 2021 on tarkoitus käynnistää talvella 2017-18 ja valmistella päätöksentekoon vuonna 2019. Liikennepalveluiden kilpailutuksia ei kuitenkaan voida keskeyttää kahdeksi vuodeksi odottamaan vuoden 2021 linjastoratkaisua. Muuten kaupunkiseudulla kilpailutettavan

---

liikenteen määrään syntyisi tarpeettomia edestakaisia heilahduksia, joihin markkinoiden ja kaupungin oman tuotannon on hankalaa ja kallista sopeutua.

Tarjouskilpailuasiakirjoissa ja niiden pohjalta laadittavissa liikennöintisopimuksissa otetaan huomioon mahdollisuus reittimuutoksiin sopimuskauden aikana. Kilpailutuskohteiden koko ja sopimuskausien pituudet pyritään valitsemaan niin, että vuodelle 2021 ennakoitavat linjastomuutokset olisivat kohtuudella toteutettavissa.

Kilpailutettavien linjojen nykyiseen liikennöintiin tarvitaan autoja seuraavasti: Linjan 9 liikennöintiin tarvitaan 9 telilinja-autoa, linjan 17 liikennöintiin tarvitaan 8 telilinja-autoa ja linjan 20 liikennöintiin tarvitaan 8 telilinja-autoa. Linjan 25 liikennöintiin tarvitaan 5 linja-autoa. Kilpailutuksen yhteydessä täydennetään vuorotarjontaa siten, että linja 9 liikennöidään jatkossa sunnuntaisin 15 min välein, mahdollistaen 30 min vuorovälin tarjoamisen molemmille Annalan pääte pysäkeille.

Tarjouskilpailuasiakirjat pidetään pääosin edellisten kilpailutuskierrosten kaltaisina. Kaupunkiliikennelinjoilla, joita kaikki käsiteltävät linjat edustavat, on kaluston laatutekijöiden painoarvo ollut 7-9 % ja hinnan painoarvo 91-93 %. Kaupunkiliikennelinjoilla on tyypillisesti vaadittu vähintään 50 % kalustosta olevan tehdasuutta tai alittavan uusilta autoilta vaaditun päästönormin.

Osa linjojen 17 ja 20 liikennepalvelusta on tällä hetkellä järjestetty kaupungin omana tuotantona TKL:n toimesta. Tämä osa esitetään sisällytettävän kilpailutukseen. Toimenpide on Tampereen kaupunginhallituksen liiketoimintajaoston TKL:n liikennetuotannon laajuutta koskevan päätöksen 10.11.2015, § 139, mukainen.

§ 97

Väinö Paunu Oy:n liikennöintisopimukset, reittiliikenneluvat, muutokset ym. v. 2017

TRE:3313/08.01.01/2017

Valmistelija / lisätiedot:
Häyrynen Juha-Pekka

Valmistelijan yhteystiedot

Suunnittelupäällikkö Juha-Pekka Häyrynen, puh. 050 552 6124,
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Päätösvalmistelusihteeri Karoliina Vehmaanperä, puh 040 505
3719, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Mika Periviita, Joukkoliikennejohtaja

Päätösehdotus oli

Väinö Paunu Oy:lle myönnetään reittiliikennelupa reitille Orivesi-
Tampere, koskien vuoroa M-P+ 5.50 Orivesi - Ruutana - 6.40
Tampere. Reittiliikennelupa on voimassa 1.1-3.6.2018.

Perustelut

Väinö Paunu Oy on hakenut 16.10.2017
päivätyllä kirjeellä Tampereen kaupunkiseudun
joukkoliikenneviranomaiselta joukkoliikennelain 13.11.2009/869
mukaista reittiliikennelupaa reitille Orivesi - Tampere ajanjaksolle
1.1.2018 - 1.6.2018. Reittiliikennelupahakemus käsittää yhden
kouluvuoden aikana arkipäivinä ajettavan vuoron (M-P+)
Orivedeltä Ruutanan kautta Tampereelle. Vuoro on ensimmäinen
joukkoliikenneyhteys arkipäivinä Orivedeltä Tampereelle.
Saapumisaika Tampereelle on klo 6.40. Reittiliikennelupahakemus
on esityslistan liitteenä. Tampereen kaupunkiseudun
joukkoliikennelautakunta (Jolila) on joukkoliikennelain mukainen
toimivaltainen viranomaisen koko haetun reitin alueella. Jolila on
toukokussa 2017 myöntänyt Väinö Paunu Oy:lle reittiliikenneluvan
kyseiselle vuorolle ajalle 14.8.-31.12.2017.

Joukkoliikennelain 22§ mukaan:

"Reittiliikennelupa myönnetään hakijalle, jolla on
joukkoliikennelupa ja joka sitoutuu harjoittamaan liikennettä 48
§:ssä tarkoitetun laatulupauksensa mukaisesti. (6.3.2015/177)

Reittiliikenneluvan myöntävä viranomaisen voi hylätä
hakemuksen, jos:

1) luvan myöntävä viranomaisen päättää tai on päättänyt
järjestää alueensa tai sen osan joukkoliikennepalvelut
palvelusopimusasetuksen mukaisesti ja haettu liikenne aiheuttaisi

---

jatkuvaa ja vakavaa haittaa palvelusopimusasetuksen mukaan harjoitetulle tai harjoitettavalle liikenteelle;

2) haettu liikenne aiheuttaisi jatkuvaa ja vakavaa haittaa liikenteelle, jota harjoitetaan toisen toimivaltaisen viranomaisen tai kunnan taikka kuntayhtymän kanssa tehdyn, palvelusopimusasetuksessa tarkoitetun julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen mukaan;

3) haettu liikenne aiheuttaisi jatkuvaa ja vakavaa haittaa liikenteelle, jota on tarkoitus harjoittaa 2 kohdassa mainitun sopimuksen mukaisesti edellyttäen, että liikennettä koskeva palvelusopimusasetuksen 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu ilmoitus on toimitettu Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistavaksi;

4) haetut reitit tai pysäkit eivät ole liikennöintiin käytettävissä;

5) hakija on ilman viranomaisen 33 §:n nojalla tekemää liikenneluvan peruuttamispäätöstä viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana lopettanut reittiliikenteen tai kutsujoukkoliikenteen harjoittamisen; (6.3.2015/177)

6) hakijan reittiliikennelupa tai kutsujoukkoliikennelupa on viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana peruutettu 34 §:n 1 momentin nojalla tai hakijalle on annettu 35 §:n 1 momentin mukainen varoitus"

Väinö Paunu Oy:llä on voimassa oleva joukkoliikennelupa ja yritys on vahvistanut sitoutuvansa harjoittamaan liikennettä verkkosivuiltansa www.paunu.fi löytyvän laatulupauksensa mukaisesti.

Jolila on 10.12.2015, §99, päättänyt että joukkoliikennepalvelut Oriveden kaupungin alueella sekä Oriveden ja Tampereen välisessä liikenteessä järjestetään EU:n palvelusopimusasetuksen (PSA) 1370/2007/EY mukaisesti. Jolila ei ole kuitenkaan tehnyt päätöksiä sellaisen PSA:n mukaisen liikenteen järjestämiseksi reittiliikennelup , jolle haettu reittiliikenne voisi aiheuttaa jatkuvaa ja vakavaa haittaa.

Väinö Paunu Oy:n hakemuksessa joukkoliikennelain mukaiset edellytykset reittiliikenneluvan myöntämiselle täyttyvät

Tiedoksi

Väinö Paunu Oy, Oriveden kaupunki/Minna Lehti, Kangasalan kunta/Tuomas Kähkönen, KAPA/JOLI/Leena Huhtala, Pirkanmaan ELY-keskus

Liitteet

1 Jolila_20171220_liite_Reittiliikennelupahakemus_Paunu.pdf

§ 98

Kilpailun avaaminen Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä - lausuntopyyntö

TRE:8251/08.01.01/2017

Valmistelija / lisätiedot:
Periviita Mika

Valmistelijan yhteystiedot

Joukkoliikennejohtaja Mika Periviita, puh. 050 326 7007,
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Päätösvalmistelusihteri Karoliina Vehmaanperä, puh. 040 142
4654, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Mika Periviita, Joukkoliikennejohtaja

Päätösehdotus oli

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta hyväksyy liitteenä olevan lausunnon annettavaksi Liikenne- ja viestintäministeriölle.

Perustelut

Hallitus päätti rautateiden henkilöliikenteen kilpailun avaamisen keskeisistä linjauksista keväällä 2017. Käytännössä kilpailun avaaminen tarkoittaa sitä, että markkinoille tulon esteitä puretaan ja VR:n yksinoikeudesta liikennöidä Suomen rataverkolla luovutaan ensi vuosikymmenellä. Uudistus toteutetaan hallitusti, vaiheittain sekä hyvää henkilöstöpolitiikkaa noudattaen. Uudistuksen tavoitteena on parantaa rautatieliikenteen palvelutasoa ja asiakaslähtöisyyttä sekä kasvattaa junaliikenteen osuutta henkilöliikenteessä.

Kilpailun avaaminen aloitetaan Etelä-Suomen taajamaliikenteestä. Liikennekokonaisuus koskee liikenne- ja viestintäministeriön ostamaa ja velvoittamaa liikennettä, jota operoidaan lähijunakalustolla seuraavilla yhteysväleillä:

- Tampere-Helsinki - taajamajuna (R-juna)
- Järvenpää-Helsinki ja Hyvinkää-Helsinki
- Helsinki-Lahti
- Riihimäki-Lahti
- Kotka-Kouvola

Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen kilpailutuksen aikataulu yhteensovitetaan HSL:n lähijunaliikenteen kilpailutuksen kanssa. Tavoitteena on, että kyseisen taajamajunaliikenteen kilpailutettu liikenne alkaa kesäkuussa 2022.

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoa kilpailun avaamisesta Etelä-Suomen taajamaliikenteessä. Lausunto

---

pyydetään toimitettavaksi viimeistään 22.12.2017 osoitteeseen kirjaamo@lvm.fi. Näkemyksiä pyydetään erityisesti:

- alueenne liikkumistarpeet
- taajamajunaliikenteen vuorot ja aikataulut, erityisesti kaikkein kriittisimmät vuorot ja mahdolliset kehitysehdotukset aikatauluun
- raideliikenteen olennaisimmat laatutekijät matkustajien kannalta
- miten raideliikenne toimii tai miten sen pitäisi toimia osana alueenne liikkumispalveluiden kokonaisuutta
- raideliikenteen taloudelliset ja muut vaikutukset alueellenne, esimerkiksi työssäkäyntiin ja opiskeluun sekä yritysten toimintaan
- raideliikenteen vaikutukset muuhun liikennealan elinkeinotoimintaan alueellanne

Esitys Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnan lausunnoksi on esitetty liitteenä.

Tiedoksi

Liikenne- ja viestintäministeriö (kirjaamo@lvm.fi)

Liitteet

- 1 Liikenne- ja viestintäministeriön korjattu lausuntopyyntö
- 2 Lausunto raideliikenteen kilpailun avaus 12-12-2017.pdf

§ 99

Tiedotusaineisto

TRE:6431/00.01.03/2017

Valmistelija / lisätiedot:
Vuori Mika

Valmistelijan yhteystiedot

Suunnittelupäällikkö Mika Vuori, puh. 040 806 3132,
etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Päätösvalmistelusihteeri Karoliina Vehmaanperä, puh. 040 142
4654 , etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Mika Periviita, Joukkoliikennejohtaja

Päätösehdotus oli

Merkitään tiedoksi Tampereen Hyvinvointikertomus 2013-2016.

Perustelut

Valtuuston 20.11.2017 hyväksymä Hyvinvointikertomus 2013-2016
merkitään tiedoksi.

Tiedoksi

Mika Vuori

Liitteet

1 Liite Hyvinvointikertomus 2013_2016

Muutoksenhakukielto

§90, §91, §92, §93, §98, §99

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai kunnallisvalitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

-vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)

-virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhalti-jayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)

-etuusto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)

Oikaisuvaatimus

§94, §95

Oikaisuvaatimusohje

Oikaisuvaatimusohje

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimusoikeus

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Kuntien yhteisen toimielimen päätökseen saa oikaisuvaatimuksen tehdä myös osimukseen osallinen kunta ja sen jäsen.

Oikaisuviranomainen

Oikaisua haetaan päätösotteessa mainitulta muutoksenhakuviranomaiselta.

Oikaisuvaatimus tulee toimittaa osoitteella:

Tampereen kaupunki
Kirjaamo
Aleksis Kiven katu 14–16 C, PL 487
33101 Tampere

Oikaisun voi lähettää myös virallisen sähköisen asioinnin lomakkeella <http://www.tampere.fi/asiointi/> tai sähköpostilla kirjaamo@tampere.fi

Tampereen kaupunki ei vastaa sähköpostilla lähetetyn oikaisuvaatimuksen tietoturvasuudesta.

Oikaisuvaatimusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä **14 päivän** kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Tiedoksisaanti

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, 3 päivän kuluttua sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Tiedoksisaantipäivää tai sitä päivää, jona päätös on asetettu nähtäväksi, ei lueta määräaikaan. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa tehtävän toimittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimus

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusajan kuluessa oikaisuvaatimusviranomaiselle. Oikaisuvaatimuksen tulee olla perillä oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä klo 15.45 mennessä. Oikaisuvaatimuksen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Valitusosoitus

§96

Valitusosoitus

Oikaisuohje ja valitusosoitus hankinta-asioissa

Julkista hankintaa koskevaan päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun voidaan hakea muutosta vaatimalla julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) mukaista hankintaoikaisua. Asia voidaan myös saattaa valituksella markkinaoikeuden käsiteltäväksi, mikäli hankinnan arvo ylittää julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 25 §:n mukaisen kyseistä hankintaa koskevan kynnyсарvon.

1. Hankintaoikaisu (oikaisuohje)

Päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön voi tehdä kirjallisen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 132 §:n mukaisen hankintaoikaisun. Hankintaoikaisun voi tehdä tarjouskilpailuun osallistunut tarjoaja tai osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen).

Hankintaoikaisua koskevasta vaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Vaatimukseen on merkittävä oikaisua vaativan ja kirjelmän laatijan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi.

Hankintaoikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusajan kuluessa oikaisuvaatimusviranomaiselle. Hankintaoikaisuvaatimuksen tulee olla perillä oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä klo 15.45 mennessä. Hankintaoikaisuvaatimuksen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Oikaisuviranomainen

Hankintaoikaisua haetaan päätöksen Muutoksenhakuviranomainen-kohdassa mainitulta muutoksenhakuviranomaiselta.

Oikaisuvaatimus tulee toimittaa osoitteella:

Tampereen kaupunki/Kirjaamo
Aleksis Kiven katu 14-16 C
PL 487
33101 Tampere

Hankintaoikaisun voi lähettää myös virallisen sähköisen asiointin lomakkeella, <http://www.tampere.fi/asiointi/> tai sähköpostilla: kirjaamo@tampere.fi. Tampereen kaupunki ei vastaa sähköpostilla lähetetyn oikaisuvaatimuksen tietoturvallisuudesta.

Määräaika

Hankintaoikaisu on tehtävä **14 päivän** kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Tiedoksisaanti

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon sinä päivänä, jolloin mainitut asiakirjat sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos päätös oheisasiakirjoineen annetaan tiedoksi tavallisena kirjeenä, asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä niiden lähettämisestä. Mikäli käytetään todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Tiedoksiantopäivää ei lueta määräaikaan. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä tai muu sellainen päivä, jona työt virastoissa on keskeytettävä, saa tehtävän toimittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

2. Valitus markkinaoikeuteen (valitusosoitus)

Jos hankinnassa on menetelty julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain vastaisesti, voi tarjoaja, osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas tai muu taho, jota asia koskee, saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella. Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 146 § 3 momentin mukaan puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan tai dynaamiseen hankintajärjestelmään hyväksymistä koskevaan hankintayksikön ratkaisuun ei saa hakea valittamalla muutosta, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa. Lupa on myönnettävä, jos:

- 1) asian käsittely on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeää; tai
- 2) siihen on painava, hankintayksikön menettelyyn liittyvä syy.

Muutoksenhaku aika

Jollei toisin säädetä, valitus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut kirjallisesti tiedon asemaansa vaikuttavasta ratkaisusta tai tarjousmenettelyn ratkaisusta perusteluineen sekä kirjallisen ohjeen asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi (valitusosoituksen).

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, jos hankintayksikkö on tehnyt hankinta- tai käyttöoikeussopimuksen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 130 §:n 1) tai 3) kohdan nojalla noudattamatta odotusaikaa. Valitus on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä siinä tapauksessa, että ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä valitusosoituksineen ja hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen.

Hankintaoikaisun vireilletulo ja käsittely eivät vaikuta siihen määräaikaan, jonka kuluessa asiaosainen voi saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Tiedoksisaanti

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon sinä päivänä, jolloin mainitut asiakirjat sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos päätös oheisasiakirjoineen annetaan tiedoksi tavallisena kirjeenä, asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä niiden lähettämisestä. Mikäli käytetään todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Valituskielto

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 163 §:n mukaan markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta hallinto-oikeudesta kuntalain (410/2015) eikä hallintolainkäyttölain nojalla.

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 146 § 2 momentin mukaisesti markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa hankintayksikön sellaista päätöstä tai muuta ratkaisua, joka koskee:

- 1) yksinomaan hankintamenettelyn valmistelua
- 2) sitä, että hankintasopimusta ei jaeta osiin 75 §:n nojalla; tai
- 3) sitä, että 93 §:ssä tarkoitetun kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena käytetään yksinomaan halvinta hintaa tai kustannuksia.

Valituksen tekeminen

Valituksessa on ilmoitettava hankinta-asia, jota valitus koskee, sekä valittajan vaatimukset ja niiden perusteet. Puitejärjestelyyn perustuvan hankinnan osalta tai dynaamiseen hankintajärjestelmään hyväksymistä koskevaan hankintayksikön ratkaisun osalta valituskirjelmässä on esitettävä, minkä vuoksi käsittelylupa tulisi myöntää.

Valituksessa on ilmoitettava valittajan nimi ja kotikunta. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatija on joku muu henkilö, valituksessa on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Lisäksi on ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelämä.

Valitukseen on liitettävä alkuperäisenä tai jäljennöksenä päätös, jota vaaditaan muutettavaksi, sekä todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta.

Valitukseen on liitettävä asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi. Asiamiehen on liitettävä valituskirjelmään valtakirja sen mukaan kuin hallintolainkäyttölain 21 §:ssä säädetään.

Valitus on toimitettava markkinaoikeudelle ennen valitusajan päättymistä. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen markkinaoikeuden virka-ajan päättymistä. Itse tiedoksisaantipäivää ei lasketa mukaan.

Valituksen voi toimittaa markkinaoikeuden kansliaan henkilökohtaisesti, asiamiestä käyttäen, lähetin välityksellä, postitse, telekopiona tai sähköpostin avulla kuten laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) säädetään. Jos vireillepanon viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkipäivä, saa asiakirjat toimittaa markkinaoikeudelle ensiksi seuraavana arkipäivänä.

Markkinaoikeuden yhteystiedot

Markkinaoikeus
Radanrakentajantie 5
00520 Helsinki
puh. 029 56 43300
faksi 029 56 43314
sähköposti markkinaoikeus@oikeus.fi

Muutoksenhausta ilmoittaminen hankintayksikölle

Hankinta-asiaan muutosta hakevan on kirjallisesti ilmoitettava hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi (laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 148 §). Ilmoitus on toimitettava hankintayksikölle viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Ilmoitus on toimitettava päätöksessä mainitulle muutoksenhakuviranomaiselle edellä kohdassa "Oikaisuviranomainen" mainittuun osoitteeseen.

Valitusosoitus

§97

Valitusosoitus

Valitusosoitus

Tähän päätökseen haetaan muutosta hallintovalituksella.

Valitusoikeus

Tähän päätökseen saa hakea muutosta se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, vel-vollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen).

Viranomaisella on lisäksi valitusoikeus, jos laissa niin säädetään tai jos valitusoikeus on viran-omaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen.

Valitusviranomainen

Valitus tehdään Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle:

Hämeenlinnan hallinto-oikeus
Raatihuoneenkatu 1
13100 Hämeenlinna
faksi: 029 56 42269
sähköposti: hameenlinna.hao@oikeus.fi

Valitusaika

Valitus on tehtävä **30 päivän** kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Tiedoksisaanti

Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kir-jeen lähettämisestä, 3 päivän kuluttua sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittama-na aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Tiedoksisaantipäivää ei lue-ta määräaikaan. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jou-lu- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa tehtävän toimittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jäl-keen.

Valituskirjelmä

Valituskirjelmässä, joka on osoitettava valitusviranomaiselle, on ilmoitettava

- valittajan nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä osin päätöksestä valitetaan ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Valituskirjelmän on valittajan tai valituskirjelmän muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut valituskirjelmän, siinä on mainittava myös laatijan ammatti, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero.

Valituskirjelmään on liitettävä

Asiakirja on sähköisesti hyväksytty päätöksentekojärjestelmässä.

-
- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä
  - todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
  - asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, jollei hän ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyn-tiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa valitusviranomaiselle. Valituskirjelmän tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukiolon päättymistä. Valituskirjelmän lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Oikeudenkäyntimaksu

Hallinto-oikeudessa valituksen käsittelystä perittävä oikeudenkäyntimaksu on 250 euroa. Mikäli hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaista päätöstä muutoksenhakijan eduksi, oikeudenkäynti-maksua ei peritä. Maksua ei myöskään peritä eräissä asiaryhmissä eikä myöskään mikäli asian-osainen on muualla laissa vapautettu maksusta. Maksuvelvollinen on vireillepanija ja maksu on valituskirjelmäkohtainen.